

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית

אגף חברה ורוח

הפיקוח על הוראת ההיסטוריה בחינוך הממלכתי

מכור ההיתוך לרב תרבותיות

שכבת גיל רלוונטית: כיתות יא

משך ההפעלה: בין שניים לארבעה שיעורים (בהתאם לבחירת המורה).

פיתוח: דר' טליה נגר.

הערך : פלורליזם וסובלנות אל האחר .

רציונל:

יחידת ההוראה, "מכור ההיתוך לרב תרבותיות" הינה יחידת הוראה אשר מדגישה את מתודת הלמידה המשמעותית, היחידה מותאמת לתכנית הלימודים בהיסטוריה הנלמדת בבתי הספר הממלכתיים בחטיבה העליונה. היחידה משלבת למידה בין תחומית במקצועות ההיסטוריה והאזרחות.

יחידת הוראה זו מבקשת לעודד חשיבה מורכבת אודות סוגיות ערכיות הרלוונטיות לעולמם של התלמידים. במרכז היחידה מודגשת הוראה המפתחת חשיבה, הוראה התורמת להבניית הידע של התלמידים ומסייעת להם לעבור מלמידה המדגישה זכירה ושינון ללמידה המדגישה הבנייה של הידע בדרכים משמעותיות. הוראה השואפת לטפח אצל התלמידים את היכולת לשאול שאלות ולמצוא פתרונות הולמים, להסיק מסקנות, לטעון טענות מנומקות היטב. גישה זו מדגישה תהליכי למידה המשלבים כישורי חשיבה, רגש ועשייה ערכית וזאת מתוך אמונה כי ברור הערכים והצדקתם יאפשרו התפתחות רוחנית וערכית של התלמידים.

דרכי הערכה :

גישת הערכה ביחידת הוראה הזו הינה גישת הערכה מתמשכת המלווה את ההוראה-למידה ומעודדת בתוך כך תהליכים מטה-קוגניטיביים, רפלקטיביים וחברתיים. הערכה

מקיפה ורב-ממדית, הבוחנת קשת מגוונת של כישורים ושל מיומנויות ומתמקדת בכישורים קוגניטיביים ורגשיים-ערכיים, על הערכה להיות חלק בלתי נפרד מתהליך הלמידה. כלים כגון : מטלות ביצוע, תלקיט (פורטפוליו), יומני תיעוד ורפלקציה עשויים לשקף את מאמצייהם, את התקדמותם ואת הישגיהם של הלומדים.

מטרות יחידת ההוראה:

1. להבין כי בנושא הנלמד היו קימות בעבר וקיימות גם בהווה גישות שונות.
2. להבין כי המציאות בהווה מושפעת מתהליכים שהתרחשו בעבר, תהליכים אשר עוצבו בידי בני האדם.
3. לפתח יכולת לזהות רכיבים וקשרים ע"י ניתוח טקסט בהקשרו, ולזהות את נקודת המבט של הכותב ואת הטיעונים העולים בטקסט.
4. לנהל דיאלוג עם ערכים של החברה הישראלית בעבר ובהווה, בשאיפה לגבש עמדה אישית מנומקת.
5. לטפח יכולת הבחנה בין ניתוח אירוע היסטורי והבנתו, לבין שיפוטו מבחינה מוסרית.
6. לטפח אסטרטגיות חשיבה כגון: הערכת מידע, ניסוח טיעון, קריאה ביקורתית והצדקת ידע והערכתו.

מהלך השיעור

במילים המסומנות יש קישור לאתרים באינטרנט

העלייה הגדולה בשנות ה- 50 :
מיד לאחר קום מדינת ישראל החלה עלייה ההמונית של יהודים ממדינות רבות, ניצולי שואה מאירופה והפליטים היהודים ממדינות ערב. באותן שנים חל גידול עצום באוכלוסיית המדינה, תוך 18 חודשים בלבד הוכפלה האוכלוסייה מ-650,000 ל-1,300,000 תושבים, זהו שיעור גידול חסר תקדים.

עוד על העלייה בשנות ה-50 ניתן לקרוא במקורות המידע הבאים :

- **ספר הלימוד :** "הלאומיות בישראל ובעמים, בונים מדינה במזרח התיכון. מחברים: אייל נוה, נעמי ורד ודוד שחר. הוצאת רכס. פרק 19 ע"מ 291-279.
- **אתר מט"ח:** עליית שנות ה-50 : המון תקווה ומעט אמצעים | מחברות: צביה פיין; מאירה שגב; רחלי לביא.
- **הסרט לול :** אריק איינשטיין ואורי זוהר מתוך מערכון לול. איינשטיין וזוהר מגלמים עולים חדשים שזוכים ללגלוג מהעולים הוותיקים יותר, עד הרגע שהם נהיים וותיקים בעצמם וצוחקים על החדשים והמסורות שהביאו עימם, וכך חוזר חלילה.

- הסרט סאלח שבתי. **סאלח שבתי** הוא סרט קולנוע קומי ישראלי בבימויו של אפרים קישון ובכיכובו של חיים טופול, שיצא בשנת 1964

משימה :

דוד בן גוריון, ראש הממשלה הראשון של מדינת ישראל, ראה בעלייה לארץ ישראל ערך חשוב ומשמעותי אך קליטתם של העולים החדשים במדינה הצעירה הציבה קשיים ואתגרים. נבחרת להיות היועץ/ת של ראש הממשלה בנושא עלייה וקליטה נסה למפות את הקשיים שנצבו בפני הקולטים (המדינה והתושבים הוותיקים) ואת הקשיים של הנקלטים (העולים החדשים שהגיעו בשנות ה-50), פעולתך זו תסייע לראש הממשלה לתכנן את דרכי פעולתו.

קשיי המדינה והתושבים הוותיקים	קשיי הנקלטים – העולים החדשים

דוד בן גוריון – מנהיג מתווה דרך

למרות הקשיים הרבים בקליטת העלייה אותם הצגת במשימה הקודמת ראש הממשלה דוד בן גוריון מאתר **בעיה מהותית ומרכזית אחת** עמה על המדינה והאזרחים להתמודד מאחר ובעיה זו, לדעתו, עשויה לסכן את קיומה של המדינה. קרא את קטעי המקורות הבאים ואתר את הבעיה המרכזית שעמדה בפני המדינה

"אנו מעלים לארץ עם יחיד במינו מפוזר בכל קצוות תבל, המדבר בלשונות רבות, חניך תרבויות זרות, נפרד לעדות ושבטים שונים בישראל. ומוטל עלינו **להתיך** מחדש את כל הציבור הרב והמנומר הזה, לצקת אותו לדפוס של אומה מחדשת. עלינו לעקור המחיצות הגאוגרפיות, התרבותיות, החברתיות והלשוניות המפרידות בין החלקים השונים ולהנחיל להם לשון אחת, תרבות אחת, אזורחות אחת, נאמנות אחת, חוקים חדשים ומשפטים חדשים."

(מתוך: דוד בן גוריון, מאמר בשנתון הממשלה תשי"א, כוכבים ועפר, רמת גן 1976, ע"מ 33)

"אוכלוסין שאינם יודעים איש את שפת רעהו ואין הם מעורים בתרבות האומה ובידיעת הארץ אינם צמודים ודבוקים בחישוקי תרבות משותפת וחזון לאומי- אינם עם המסוגל לעמוד ביום צרה בפני אויביו וצורריו"

(מתוך: בן גוריון כוכבים ועפר ע"מ 25)

דוד בן גוריון מנהיג מתווה דרך

השקפת העולם של ראש הממשלה דוד בן גוריון בנושא קליטת העלייה נקראה "מיזוג גלויות" או "כור ההיתוך". על פי תפיסה זו יש ליצור במדינה תרבות עברית חדשה תוך מיזוג כל הקהילות שהגיעו לארץ. העולים נדרשו לדחות את התרבות המוכרת להם ולקבל על עצמם תרבות חדשה ולהפוך לישראלים. ביסודה של גישה זו עמדה השאיפה למיזוג גלויות ויצירת דגם חדש, **אחיד** של ישראל. בן גוריון האמין כי למדינה יש יעדים וכי זכותה ואף חובתה לעצב את דפוס החיים של אזרחיה. הוא ראה במוסדות המדינה כלים אשר יסייעו ביישום מדיניות "כור ההיתוך" לכן רתם את מערכת החינוך הצבא וההתיישבות לשם מימוש חזונו זה.

עוד על מדינות כור ההיתוך ניתן לקרוא במקורות המידע הבאים:

- **ספר הלימוד**: הלאומיות בישראל ובעמים, בונים מדינה במזרח התיכון. מחברים: אייל נוה, נעמי ורד ודוד שחר. הוצאת רכס. פרק 19 ע"מ 287-291.
- **אתר מט"ח**: ישראל נוקטת מדיניות של כור ההיתוך. מחברת קציעה אביאלי טביבאן.

משימה - ענה על אחד מהסעיפים הבאים:
1. התבונן בציורו של אודי טאוב: האיור ממחיש את המדיניות החברתית של ממשלת ישראל ובראשה דוד בן גוריון.

מהי הביקורת המובעת בציור זה על המדיניות שהתווה דוד בן גוריון?

2. קרא את הקטע הבא הלקוח מתוך מאמרה של מיכל צוויג " כור ההיתוך – בין הלכה למעשה"

מהי הביקורת שמביעה הכותבת על המדיניות שהתווה בן גוריון ?

"חזונו של בן גוריון – היה ראוי ורצוי , אך הוא נשק לאוטופי , ואכן הוא התנפץ אל מול סלעי המציאות . הרי בעיקרו של דבר לא היו אלה חומרים שעברו את מכונת ההתכה , ולא גלויות שהתמזגו לגביע , אלא אנשים , בני אדם , בשר ודם , שבעיניהם היה החזון הזה מציאות כואבת. למקצתם אידאולוגיית הקליטה צרבה והותירה בהם צלקות מלוות בכאב ותסכול , ועדיין הם לא שכחו (שם ע"מ 31).

המתנגדים לעיקרון "כור ההיתוך" ומיזוג הגלויות " מדגישים בד"כ את עיקרון הפלורליזם .

המילה פלורליזם – מקורה במילה האנגלית plural, שמשמעה הרבה, והיא מבטאת ערך חשוב: חיים יחד בחברה שחבריה שונים זה מזה ושדעותיהם שונות זו מזו. הפלורליזם הוא גם עיקרון וגם ערך במשטר הדמוקרטי . בדמוקרטיה איננו שואפים שכולם יהיו זהים, הרעיון הדמוקרטי מעודד חברה מגוונת ועשירה בדעות ובמנהגים שונים . כדי לקיים את עיקרון הפלורליזם על המדינה והאזרחים להכיר בזכות קיומם של קבוצות שונות באוכלוסייה ולהכיר בזכותם לבטא את השוני .

באתר מט"ח תכלו לקרוא עוד על עקרון הפלורליזם במשטר הדמוקרטי

משימה :

במדינה המודרנית מתקיים הפלורליזם במספר תחומים. לפניך מספר היגדים. נסה לזהות את התחום בו מתקיים ההיגד.
ציין והצג כיצד באיזה תחום עיקרון הפלורליזם בא לידי ביטוי בכל אחד מההיגדים הבאים , הסבר את תשובתך .

היגדים :

- "במדינת ישראל פועלות מספר רב של מפלגות , ראה רשימת המפלגות לכנסת ה 19 ." (פוליטי)
- "חלק מהעולים שמרו על ייחודם, המשיכו להשתמש בשפת ארץ מוצאם כשפת אם ולעיתים גם כשפה ציבורית . העולים בחרו להתקבץ בקהילות ובשכונות נפרדות שקמו בערים השונות ברחבי הארץ הקימו גני ילדים, מרכזי תרבות, עיתונים וערוצי טלוויזיה נפרדים וייחודים המשמרים את תרבות ארץ מוצאם. " (תרבותי)

- "בזמר העברי ניתן להצביע על שירים הנותנים ביטוי לעדות שונות. שימוש בכלי נגינה שונים ולעיתים שימוש בביטויים עדתיים כמו לבוש ותכנים העוסקים בסגנון החיים הייחודי של העדה."

דוגמאות לשירים הנותנים ביטוי לעדות השונות: הזמר זוהר ארגוב בשיר הפרח

בגני.

ריטה בפרסית בשיר שאה דומאד, דודו טסה וברי סחרוף קלסיקות עירקיות, דודו פישר בשיר ידישע מאמע (תרבותי)

- בשנות ה-50 הוטלה משימת קליטת העולים על הממשלה בלבד היום יש מספר עמותות המסייעות לקליטתם של העולים החדשים (חברתי).
- מבין שלוש הרשויות הוטלה משימת קליטת העלייה על הממשלה (הפרדת רשויות - חוקתי מוסדי).
- חלק מהעולים החדשים בשנות ה-50 עבדו בתנאים קשים ביותר ללא הגנת ארגוני עובדים. (כלכלי)

ספר לימוד עמ 110-111

משימת סיכום - כור ההיתוך מול פלורליזם.

מה היו היתרונות והחסרונות של מדיניות כור ההיתוך בשנות החמישים?

מהם היתרונות והחסרונות של מדיניות פלורליסטית?

איזו גישה מתאימה, לדעתכם, לתקופתנו, מדוע? תנו דוגמאות.

האם אתם יכולים לחשוב על גישות נוספות להתמודדות עם התרבויות השונות הקיימות

במדינתנו?

ביבליוגרפיה

אתר מט"ח העלייה בשנות ה-50, "המון תקווה ומעט אמצעים" מחברות: צביה פיין מאירה שגב רחל לביא. (לחצו עלי!)

"הלאומיות בישראל ובעמים, בונים מדינה במזרח התיכון". מחברים: אייל נווה, נעמי ורד ודוד שחר.

הסרט לול

הסרט סאלח שבת

דוד בן גוריון, מאמר בשנתון הממשלה תשי"א, כוכבים ועפר, רמת גן 1976, ע"מ 33

אתר מט"ח : ישראל נוקטת מדיניות של כור היתוך. מחברת קציעה אביאלי טביבאן .

אתר מט"ח ציורו של אודי טאוב

מיכל צוויג " כור היתוך – בן הלכה למעשה " בתוך : ישראלים כתב עת רב תחומי לחקר
ישראל, 2007, מכון בן גוריון לחקר ישראל אוניברסיטת בן גוריון בנגב .

אתר מט"ח סובלנות ופולורליזם מחברים: מרים דרמוני; חנה שפיר; גלעד כץ; יובל לבל; ורדה
אשכנזי

רשימת מפלגות לכנסת ה 19 מתוך אתר ויקיפדיה

אתר יוטיוב : זוהר ארגוב בשיר הפרח בגני .

אתר יוטיוב: ריטה בפרסית בשיר שאה דומאד

אתר יוטיוב : דודו טאסה וברי סחרוף בקלסיקות עירקיות